

Tá taobh eile ar an scéal seo, agus taobh gránna é. Is gearr ó bhí ar Mhícheál Ó Broin, uachtarán *Gaelscoileanna*, freagra a thabhairt ar thuairiscí nuachtáin go raibh tuismitheoirí áirithe ag cur a glainne chun Gaelscoileanna toisc gur chreid siad nár dhócha go mbuailfidís le páistí den chine gorm ann. Dúirt sé go tréan agus go neamhbhalbh go raibh fáilte roimh pháistí de gach cineál sna Gaelscoileanna. Is cosúil, áfach, go gceapann tuismitheoirí éigin gur tearmann bán na scoileanna céanna, agus is cinnte nach bhfaighfeá mórán páistí ann nach de shliocht Gaelach iad – fós, ar aon chuma. Tá gach cineál cine ag tarraingt ar Éirinn anois, agus ba mhaith an rud a rian sin a fheiceáil ar oideachas lánGhaeilge.

Is léir, ar aon chuma, nach bhfuil deireadh tagtha le borradh na gaelscolaíochta ná baol air. Tá na rialacha soiléir go leor: más mian le tuismitheoirí nó le heagraíocht scoil de shaghas áirithe (scoil Ghiúdach, abair), a chur ar bun agus iad in ann a thaispeáint go bhfuil gá lena leithéid, gheobhaidh an scoil sin aitheantas. Más léir go bhfuil ag éirí leis an scoil, gheobhaidh an scoil lánaitheantas agus airgead stáit. I gcás Gaelscoile, bheadh ort a thaispeáint go bhfuil fiche dalta ar fáil – rud nach deacair a dhéanamh na laethanta seo – agus gan aon Ghaelscoil eile sa timpeallacht.

Fágann sin a lán bunscoileanna Béarla i gcruachás. Más Gaeilge atá ó na tuismitheoirí ní dócha go bhfaighidís mórán di sa bhunscoil áitiúil, agus fágtar í sin leathfholamh dá bharr, rud a chuireann fearg agus inní ar phríomhoidí. Tarraingíonn sin ceist sheanphléite anuas: cén fáth a bhfuil múineadh na Gaeilge chomh lag sin sna scoileanna náisiúnta?

Tá leid le fáil faoi seo in alt a scríobh Pádraic Breathnach, údar agus léachtóir, don *Irish Times*. In an-chuid bunscoileanna, a deir sé, níl ann ach go ligtear air go múintear Gaeilge. Is minic a fhaightear locht ar na coláistí a dtraenáiltear na múinteoirí iontu. I Luimneach (mar a bhfuil a choláiste féin) bronntar céim B.Oid. ar bhreis is 400 bunmhúinteoir gach fóimhar, agus bíonn céim sa Ghaeilge ag an tríú cuid acu. Bíonn Gaeilge líofa ag a mbunáite sin. Gaeilge bhacach a bhíonn ag an gcuid eile, agus gan de sheift acu ag múineadh Gaeilge dóibh sna meánscoileanna ach iachall a chur ar na daltaí aistí agus freagraí réamhdhéanta a fhoghlaim de ghlanmheabhair. Agus is mar sin a bhíonn an scéal maidir leis na scrúduithe béil freisin. Ach an mionlach a bhfuil Gaeilge bhlasta acu cailleann siad a misneach, go háirithe i scoileanna móra; agus is scoileanna móra formhór na mbunscoileanna atá anois ann.

Sin tuairim amháin, agus bheadh tuairimí eile ann. Gan amhras, áfach, tá ábhar machnaimh ann.

Cath na nIarsmaí

The fight to retrieve Aboriginal remains continues.

San eagrán deireanach de *An Lúibín* bhí cuntas ar a bhfuil á dhéanamh ag Lárionad Bundúchasach na Tasmáine chun iarsmaí a muintire a thabhairt ar ais ó iarsmalanna na Breataine. Cloigne, gialla, fiacla agus gruaig atá i gceist. Is gearr ó thoiligh Iarsmalann Náisiúnta an Dúlra (NHM) ceithre cinn as na seacht n-iarsmaí Bundúchasacha déag a thabhairt ar ais ar an bpointe. Tá tástáil eolaíoch déanta ar na ceithre iarsma sin, agus tá an NHM chun an chuid eile a thástáil freisin - DNA a bhaint as cnámha agus múnla plástair a dhéanamh de na fiacla agus de na gialla. Agus sin an fhadhb, ó thaobh na mBundúchasach de. GLactar leis go bhfuil an NHM sásta an t-iomlán a thabhairt ar ais, ach truailliú is ea na triaileacha úd, agus tá fonn ar an Lárionad iad a bhacadh.

Tá iarsmaí eile i seilbh Oxford, Cambridge agus Iarsmalanna Náisiúnta na hAlban, ach ní fios an bhfuil siad á dtástáil faoi láthair. Dhá chloigeann agus cúpla giall atá ag Cambridge, agus tá an ollscoil ag beartú polasaí i dtaobh iarsmaí daonna. Tá ceithre dhual gruaige ag Oxford agus iad tástáilte. Déanann na hAlbannaigh gach iarratas aiseachadta a mheas ar a fhiúntas bunaidh.

Cás an-chigilteach é seo; beidh eadráin ann chun an scéal a réiteach i gcás an NHM, agus scoth an lucht dlí ar an dá thaobh. Agus ní hé sin, ar ndóigh, deireadh an scéil ná baol air, agus iarsmaí eile le fáil ar ais.

Anzac

Anzac Day is Australia's annual commemoration of those who served in its wars. But wars entail more than soldiering; the clerk, the censor and even the deserter also have their place in the story.

Má tá fiarlá náisiúnta againn sa tír seo, is é Anzac Day é, lá a gcuimhnítear ar na daoine – saighdiúirí, banaltraí agus eile – a bhí páirteach sna cogáí. Sna cathracha móra bíonn mórshiúl fada; sna bailte beaga bíonn deasghnáth sollúnta de shaghas éigin, agus ar fud na tíre cloistear nótaí binne an bhuabhaill.

Ní dhéantar mórán tráchta ar na seansaighdiúirí nach bhfuil suim ar bith acu sna mórshiúlta. Ní thráchtar, ach oiread, ar na mílte saighdiúir Astrálach a thréig an tArm ag an bhFronda Iartharach, ná ar na fir óga ar éirigh leo gan dul san Arm ar chor ar bith ar chúis amháin nó ar chúis eile.

Más fiú na cogáí a chomóradh ar shlí éigin, is domlasta an scéal é an maoithneachas a leanann an ócáid – maoithneachas a bhorrann de réir mar a théann an tsíocháin i neart agus a dhearmadann ár bhformhór cén saghas ruda í an chogaíocht i ndáiríre. Tá saighdiúirí Astrálacha ag troid thar lear faoi láthair, ach is beag a líon; is fada nár bagraíodh baol orainn sa tír seo.

B'fhiú dúinn an finnsceál a fhágáil i leataobh agus scrúdú a dhéanamh ar iomlán an scéil. Cuimhnimis ar an ngaiscíocht, gan amhras, agus ar an uafás; cuimhnimis go háirithe ar na mná a rinne seirbhís airm agus eile, agus ar na sluaite sibhialtach a d'fhulaing drochiarsmaí na troda. Ach tá cúrsaí eile fós fite fuaite sa scéal, rudaí nach féidir a dhealú amach ón gcogaíocht. Cuimhnimis ar an meatacht (cibé ciall atá leis an bhfocal sin), ar an mbraiteoireacht, ar na tréigtheoirí ag seiftiú dóibh féin ar chúl an chatha, ar na cléirigh a choinníonn rotha an chogaidh ag casadh, ar na seachantóirí agus ar na sruthairí nach maith leo contúirt, agus ar na cinsirí a mhúchann an fhírinne. Is iomaí taobh atá ar chúrsaí cogaidh, agus níl sa tsaighdiúireacht ach cuid den scéal. Is í an ghaiscíocht (nó an ghaisciúlacht) an rud is breátha dealramh san iarsmalann nó ar an scáileán, ach ceileann sí saol eile. Ní bhíonn fáilte roimh na tréigtheoirí sa mhórshiúl, cé go mbíonn fáilte roimh a lán a mbíonn boinn bhréige á gcaitheamh acu.

Más mian leat léargas a fháil ar fhíornádúr an chogaidh, tabharfaidh an margadh dubh nó siosúr an chinsire duit é chomh soiléir le torann na gunnaí. Ní hé an léargas is corraithí é, ach bíonn an-chuid den fhírinne ann. Samhlaím a leithéid seo: *Soláthar*, scannán faoi bheirt chléireach i bhfad i gcéin ó bhrollach an chatha, agus iad ag meilt a gcuid ama le páipéarachas, cártaí agus cúlchaint. Tá cogadh fíochmhar á fhearadh lastuaidh díobh agus is cuma leo sa diabhal. Ní thiteann mná i ngrá leo; ní chloiseann siad bloc gunna. Dhéanfadh Chekhov rud éigin fiúntach den scéal sin.

Ní bheidh deireadh le séideadh an bhuabhaill go deo; tiocfaidh na seansaighdiúirí (bail ó Dhia orthu) ag bailiú déirce de ghrá Dé ar son na mbaintreach, agus bímis fial leo. Bíonn a gcuid féin den fhírinne acu, agus ní bhacfaidh an chuid is mó againn lena mhalairt d'insint.

Blarney Bulletin

Songs and prizes.

Tarraingíodh ár n-aird arís ar an *Blarney Bulletin*: <http://www.blarneybulletin.com>. Iris Ghael-Astrálach ar-líne atá ann, agus áis ag baint léi nach bhfuil le fáil ar an nuachtlitir seo – podchraoladh. Tá an méid a leanas (agus níos mó) le cloisteáil ar eagrán Mhí Aibreáin:

Dlúthdhiosca nua ó Mic Travers i mBrisbane (Boots & All); amhrán agus dán le Henry Lawson ó dhlúthdhiosca nua Bob Campbell (Freedom on the Wallaby); *Bakery Hill*, amhrán le John Memery as Belgrave; *Anzac Day*, amhrán le Dennis O’Keefe agus é cumtha in onóir an 39ú Cathlán ag Kokoda; *Old Time Country Music*, amhrán eile faoi chúrsaí Anzac le Jimmy Chi as Broome. Agus tá rudaí eile ann: Shane Howard le *Give a Little* (Clan), Dean Bird ó Adelaide le *The Roses* (The Roses); Tony O’Rourke leis na poirt *Swedish Jig* agus *Caliope Jig* (Maid at the Well), Ade Kelly ag bualadh craiceann gabhair – *The Bodhran* (Ace of Hearts).

Ba mhaith leis an *Blarney Bulletin* ár n-aird a tharraingt ar na duaiseanna a bhaineann le cumadóireacht amhrán – féach na comórtais *Rebel Yelp* agus *Unsung Hero*.

Mura mian leat *An Lúibín* a fháil, cuir teachtaireacht dá réir chun: colger@melbpc.org.au

If you do not want to receive further editions of this newsletter, please send a message accordingly to colger@melbpc.org.au